

Přeložila
Dana Svobodová

UMĚNÍ

Nakladatelství
Leda

PUBLIUS
OVIDIUS
NASO

MILOVAT

A NEMILOVAT

Najde-li se nějaký Říman
neznalý umění milovat,
text této básně ať dobře vnímá:
z lásky tím získá doktorát!

ÚVOD
K UMĚNÍ MILOVAT

Umění plachtou, veslováním
uvádí lodice v let,
uměním vůz letí plání –
um by měl Amora navádět.

umění jako předpoklad
špičkových výkonů

- 5 *V jemné ruce měl otěž
skvělý vozataj Automedón
a Tífys byl mistrem rovněž:
u kormidla Argó stál on.*
– Mně zas Venuše nad svým synkem
svěřila mistrovský patronát:
Amorovým kormidelníkem
i vozatajem mne budou zvat.
Je to sice malý zbojník
a často mívá sklon ke vzdoru;
10 je to však dítě, a školní
věk se sotvakdy vymkne doзору.

*Achillea, ještě chlapce,
Cheirón učil hrát na lyru:
to odbojné srdce hladce
uměním přiměl ke smíru.
Ten, který druhům, nepříteli
naháněl strach vším způsobem,
byl sám celý rozechvělý
strachem ze starce nad hrobem:
15 ruce, jež měly Hektórovi
vzít po létech život a bezpečí,
nastavoval pedagogovi
a jeho rákosce bez řečí.*

Cheirónova výchova
Achillea

cíl příručky:
kultivování erotiky

– Achillea Cheirón měl v péči –
já budu Amora pěstovat:
oba jdou na všechno ztečí,
po matkách v obou je božský vklad...

A přece i býčí šíjí

do oblouku skloní pluh

20 *a marně řezákem v uzdu ryjí*
oři, v nichž plane pyšný duch...

Přede mnou zas Amor couvne,
ač v hrudi plno zranění mám
od jeho střel, ač usilovně
loučemi mává sem tam!

Čím zběsileji do mě střílel,
čím krutěji mě spaloval,
tím případnější budu mstitel
všech ran, jež jsem inkasoval.

prameny
k *Umění milovat*:
autorova praxe

25 Foibe, nechci lhát v křivé póze,
že od tebe mám své umění;
ani hlas ptáků na obloze
mě nenavádí znamením,
žádná Kleió, žádné Múzy-
-sestry mi nepřišly na dosah,
když jsem s ovceci pásal kozy
ve tvých, Askro, dolinách...
To praxe žene vpřed mé verše
(dopřejte sluchu pěvci, jenž zná!),

30 text mého díla pravda teše:
přej mu, Venuše přelíbezná!

invokace Venuše

vymezení
čtenářského okruhu

Drže se dál, tenké stužky,
jež hlásáte počestný chlad,
vy, lemovky halící nožky
svých paní až po sám nárt!

Zde zvučí milostné city:
když zálety, pak jen legální –
jediný případ nenáležitý
v celé mé básni nezazní!

- 35 Nejdřív si musíš dát práci
objekt své lásky objevit
(ted' mluvím především k branci,
jenž prvně má do boje jít).
Druhý, neméně pracný krok je
zvolenou dívku uprosit;
třetí cíl – aby láska tvoje
měla dlouho ten správný břít:
toto je směr, to je dráha,
již koly zryje náš vůz –
40 to je ta meta, k níž nesmíme váhat
hnát koně taktovkou uzd.

ÚVOD
ke knihám I a II

vymezení okruhů:
kde dívku hledat

jak ji získat

jak si ji udržet
(viz kniha II:
*Rady mužům, jak si
dívku udržet*)

Dokud máš lehounkou otěž
a můžeš jezdit, kam se ti chce,
vyber si tu, již bys říkal vždy totéž:
„Má jediná krasavice!“
Taková dívka ti ani jednou
nespadne z nebe do klína:
budeš se muset porozhlédnout,
kde je ta tvoje jediná.

I/ UMĚNÍ HLEDAT

úloha aktivity

- 45 *Dobře ví každý lovčí,
kde do sítí lovit jeleny;
ví dobře, v který důl vkročit,
když zláká ho kanec zválený.
Ptáčník zná kdejaké křoví
a ten, kdo má v ruce udici,
vám bez zaváhání poví,
kde proud je rybami kypící.*

– Také ty, kdo si hledáš předmět
pro lásku víc než chvilkovou,
50 musíš se především přimět
jít v místa, jež houfce dívek zvou.
Nevelím tomu, kdo hledá,
napnout plachty a s větrem plout:
ten, kdo chce najít, má leda
kousíček cesty před sebou.
*Perseus pro Andromedu, pravda,
si jel až do snědé Indie;
spartská Helena mladá
odjela s rodákem z Frygie –*
55 a přesto: tolik a tuze
krásných dívek ti nabídne Řím,
že řekneš: „Zde je snad schůze
všech krásek pod nebem široširým!“
*Kolik má Tróada lánů,
Lesbos kolik má révoví,
kolik jen ryb je v oceánu,
co ptáků se tají v listoví,
kolik hvězd je na noční báni –
tolik dívek ti nabídne Řím:*
60 synovo město si paní
Venuše zvolila sídelním.

Řím – světové
tržiště příležitostí

Pokud máš slabost pro děvčátka,
jež jsou zatím jen příslibem žen,
najde se dívka bez pozlátka,
na níž tvůj zrak ulpí okouzlen.
– Nebo snad toužíš po mladici?
S mládím je Řím na tom ještě líp:
nedokážeš ani říci,
která z těch set je tvůj vysněný typ!
65 – Nebo tě možná více láká
vyšší a zralejší věk...

Řím – přehlídka žen
každého věku

Ani těch – dej na světáka –
nebude žádný nedostatek.

Postačí ti volnou chůzí
v portiku Pompeiově čeřit stín
v čase, kdy kolmé Slunce vchází
do Lva, té nemejské kořisti,
či stíny stavby, již u stavby syna
Octavia vztyčila
70 a jejímiž mramory vzlíná
vkus a nákladnost spanilá.
Nevyhýbej se sloupořadí,
jež po zakladatelce Livii
dostalo jméno: zde ladí
s malbami dávných linií
sochy všech sester Danaoven,
jež pobily své snoubence
(s taseným mečem vyhotoven
zde otec ční s výrazem zločince).
75 Nenech si ujít Venušin smutek
v čas, kdy jí znova mře Adónis,
či sedmý den v týdnu a svátek
židovstva ze syrských míst.
Nevyhýbej se okolí chrámu,
v němž memfidskou kravku v bílém ctí:
učit dívky má na programu,
co Zeus ji učil (dle pověsti).

místa s největší koncentrací ženského živilu:
1/ sloupoví

2/ veřejné slavnosti

3/ Ísidin chrám

4/ Forum

K lásce je – vlastně kupodivu –
příležitost i na Foru:
80 kolikrát, vzdor rušivým vlivům,
louč lásky vzplála v tom prostoru!
Tam, u pat zářivě sněžné
svatyně patřící Venuši,

nymfa bičuje něžně
šlahounem vody ovzduší...

Na tomto místě Amorovi
padá i právník do pasti:

ten, kdo obvykle loví,
naráz je na dně propasti.

- 85 Právě na tomto místě
i zkušený řečník ztrácí nit:
nový případ mu stojí v cestě –
sám sebe teď musí obhájit...
(Z blízkého chrámu je slyšet
Venušin smích až sem:
dosud advokát – a teď tiše
si přeje být klientem!)

5/ divadla

Především ale mušlovitá
divadla kéž jsou tvůj cíl:

- 90 to je loviště, které skýtá
možností víc, než jsi snil.

Něco si tady najdeš vždycky –
ať k lásce, či k pouhé hře,
pro jeden dotek romantický,
pro náruč, která jen vře...

*Jako se hemží tam a zpátky
mravenců dlouhatánský voj,*

*v němž každý svůj drobek sladký
v kusadlech vleče jak stroj,*

- 95 *nebo jak včelky, když najdou
svůj palouk a vonící stráž*

*a poletují nad armádou
květů, lákány na tymián –*

tak se na hry, kde bývá nával,
hrne dav atraktivních žen,

až říci „To je ta pravá“
jsem váhal, soudu neschopen.

Za pastvou pro oči přišly –
a očím druhých se přišly dát v plen.
100 (To místo na čisté mysli
a studu páchá dost zhoubných změn...)

*Ty první jsi, Romule, v chvíli
slavnostních her vnesl kvas,
když tví chlapci uskutečnili
únos Sabineek – šťastný to čas!
Nechránila tenkrát plachta
stavbu divadla z mramoru,
neznala prkna jehličnatá
lesk purpurového dekóru:
105 neumělá to byla scéna –
jen z listnáčů haluzí pár;
co urodila zalesněná
stráň Palatia, jí dávalo tvar.
Stupňovitě tesané drny
měl místo sedadel lid,
jehož ježatý vlas byl plný
listí, jímž se chtěl přizdobit...*

EXKURS
únos Sabineek

*Rozhlížejí se a každý
si bere na mušku tu,
110 na niž má zálsk, a navždy
chtěl by ji za nevěstu.
Zatímco herec z Etrurie
loudí z nástroje drsný křik
a do zdusané země bije
chodidlo herce raz dva tři,
uprostřed aplaudování
(i aplaus tenkrát postrádal řád)
dal král tak očekávaný
signál svým lidem – kořistit, brát.*

- 115 *Vyskočí, ihned pohotoví,
jejich úmysly prozradí řev;
chtivýma rukama loví
v té mase zděšených děv.
Jako to hejno holubičí
před orly prchá v panice,
jako to jehně, když vlčí
srst vidouc pryč prchá, ukrýt se –
tak se ty dívky poplašily
vřavou těch mužů pádících.*
- 120 *Původní červeň odstín bílý
vystřídal dívkám na lících.
Na všechny padla tatáž hrůza,
různý je projev zoufalý:
jedny sedí jak spící torza,
jiné si vlas rvát začaly.
Tahle mlčí, zdrcena žalem,
ta volá matku – zbytečně;
ta štká, z té je loutka málem,
ta prchá, ta sedí netečně...*
- 125 *A už je vedou, ty dívky,
jež urvali pro svatební noc
(u mnoha z nich strach převeliký
půvabu přišel na pomoc).
Bránila-li se dívka příliš
jít za tím, který poručil,
unášena byla k cíli
v objetíchtivé náruči.
A on jí při tom křiku říkal:
„Nenič si oči slzami –*
- 130 *jenom to, nač tvůj otec zvykal
tvou matku, je před námi...“
– Takhle jsi uměl své brance
rozmazlovat, Romule, ty:*

dostat já tyhle šance,
hned se dám do tvé kohorty!

Za těchto okolností
je jasné, že v stánku divadla
dodnes vstříc kráskám své pasti
cení tahleta sedadla.

- 135 Závody šlechtěných koní:
také při nich hled' vždycky být.
Sta výhod mají stadiony,
kam proudí v zástupech lid:
obejdeš se bez mluvy prstů
při svém intimním sdělení –
ona ti v dvojznačném gestu
nemusí dávat znamení.
Těsně vedle své paní
si sedni (co by ti bránilo?),
140 svým bokem tiskni se na ni,
co možná tělo na tělo.
I kdybys nechtěl (což je skvělé!),
brázda tě nutí k ní lnout:
dík stísněné ploše se tělem
k ní nemůžeš nepřitisknout...

6/ Cirkus a závody
koňských spřežení

To je chvíle, kdy pomocníka
si musíš najít v hovoru
a tím, co se obvykle říká,
zkusit nadzvednout závoru.

jak upoutat
dívčinu pozornost

- 145 – Číže oří to přicházejí,
pln zájmu například vyzvídej;
– komu patří náklonnost její:
ať je to kdo chce – i ty mu přej.

- Až ale z bílé slonoviny
sochy všech bohů ponese dav,
zapoj své horní končetiny
a potleskem paní Venuši zdrav!
- Jestliže, jak se to stává,
prach padne dívce do klína,
150 tvá ruka vynalézavá
ať v šatstvu si pilně počíná.
- Nebude-li po žádném zrnku
stopy, i tak je jakoby smet':
cokoli vem si za záminku,
abys jí posloužil právě teď!
- Například plášť se jí sveze
a lem se courá při zemi...
Z prachu ho zvedni a tuze
taktně ho rovnej chvílemi.
- 155 Za tu službu (děvče to strpí)
je okamžitá odměna:
snadno se totiž chopí
tvůj pohled jejího kolena.
- Jinak, koho má za souseda
si také zjistí (čelem vzad),
aby jí svá kolena tvrdá
nezarýval do útlých zad.
- Povahy poněkud mělké
nadchne i drobnost: mnohokrát
160 se osvědčilo podušky měkké
dlaní dívčině načechrat.
- Úspěch slavil i vějíř
a vzduch jím čeřený chvílemi
či stolička držící její
nevelkou nožku na zemi.

drobné pozornosti
během soutěže